M.11653:127.

Landskap: Vöru maa, Estland *Upptecknat av:* H.Salu

Härad: Röuge kk. sn *Adress:*

Socken: Röuge k., Kaugu k:hg *Berättat av:* Leon Michelson, 62 år

Uppteckningsår: 1949 *Född år* ..... *i* .....

1. Lähem tutvus poisi ja tüdruku vahel oli vajalik, kuid kositi ka vöörast. Kui juhtus, et keegi vöttis haige või vigase naise, siis lauldi: "võ ta naine naabritalust, tunne teda käsist jalust".

2. Tavalisemad tutvumiskohad - kirik, tantsupidu, talgud jne.

3. Vanemad ei soovinud heal meelel noorte omavahelist kokkusaamist. Ehalkäimist siiski salliti.

4. Elukaaslase valikul hinnati eriti töökust.

5. Varandusele ei pandud röhku.

6. Elukaaslase valikul etendas osa ka noorte omavaheline armastus.

7. Enne kosja kinkis peigmees pruudile sörmuse.

8. Ka tuli ette kaugemalt kosimine, kuid harvem.

10. Omavahel sugulasi meie külas palju ei olnud. Hurda külas naabruses oli küll selliseid, seal abielluti sugulastega.

11. Isa ja ema soovi tuli abiellumisel arvesse võtta.

12. Sugulastel ei olnud selles asjas kaasa rääkida.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

M.11653:128.

Landskap: Vörumaa, Estland *Upptecknat av:* H.Salu

Härad: Röuge sn *Adress:*

Socken: Röuge komm., Kaugu by *Berättat av:* Leon Michelson, 62 år

Uppteckningsår: 1949 *Född år* ..... *i* .....

13. Vana sulase naine rääkis, et ennemalt olnud häda väljaspoole oma möisa elama asumisega. Möisnik ei olevat kedagi tahtnud lasta.

15. Mönikord sunniti noori abielluma vastu nende oma tahtmist, seda enamasti varanduslikel kaalutlustel.

17. Kosjas oli vaheltsobitajaks kosjaisa. Teda oli vaja juturääkijaks. Mindi öhvakest ostma.

18. Pandi köige parem hobune ette, söideti tüdruku öue. Mindi tuppa, vöeti viinapudel välja. Köik oli juba ette ära räägitud, see oli ainult kombeasi.

19. Pruut andis kosja ajal kingitusi: peigmehe isa ja ema said kindaid ja käterätte. Kosjaisa sai kindad, valgest villasest löngast.

20. Vahel mindi kohe järgmisel päeval mörsjakooli e. lugema. Pärast öpetaja juureskäimist mindi pruudi koju.

21. Neid loeti abielus olevateks laulatusest peale.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

M.11653 : 129.

3

Landskap: Võrumaa, Estland *Upptecknat av:* H. Salu

Härad: Rõuge sn. *Adress:*

Socken: Rõuge, ~~Kaugu~~ kommun by *Berättat av:* Leon Michelson, 62 år

Upptecknings år: 1949 *Född år* ..... *i* .....

23. Pruudipölv kestis 3 nädalat.

24. Kosilase tulekul pruut oli peidus.

26. Kui kosilane oli kaugelt, siis oli tüdruku vanematel vaja enne läplikku otsustamist vaja selgusele saada peigmehe majanduslikust olukorrast. Siis käidi ennem tema juures vaatamas. Kaugelt kosilasi tuli rikastele tüdrukutele.

27. Kaasavara asjas mingit eril st kokkulepet ei olnud.

28. Pruut pidi korda seadma omaveimevaka, valmistati röivaid, kangaid, kindaid, sukki.

29. Teisel päeval löuna paiku tuli pruudisaja peigmehe koju, veimevakk kaasas, öeldi: vakarahvas tuleb.

30. Pruut viidi peigmehe koju sajaööl. Kui peigmehepulm pruudi poolt esimese pulmapäeva ööl lahkus, viidi pruut kaasa. Peigmehe pulmalised olid höimud: peigmehe vennad, öed, tuttavad jne.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

M. 11653 : 130.

Landskap: Võrumaa, Estland — Upptecknat av: H. Salu

Härad: Rõuge sn — Adress:

Socken: Rõuge komm, Kaugu by — Berättat av: Leonid Michelson, 62 år

Uppteckningsår: 1949 — Född år ..... i .....

31. Kui peigmees tuli pruudi järele, siis teel kedrati, pesti pesu, koogutati nahku, rabati linu jne. Kaasikud e. löuanaised olid ka peigmeest vastu võtmas.

Kiriku juurde söideti eraldi: peigmees oma rahvaga ja pruut oma rahvaga.

32. Kirikust koju söites küsiti peigmehelt passi, pandi tee nööriga kinni. Tuli viina anda, siis sai edasi, mitte muidu. Tökete tegijaks olid kodused pulmalised, kes kirikus ei käinud. Vöörad tegid tee äärde küll auväravaid, mitte aga tökkeid. Köik kodus olnud vanemad inimesed olid tökke juures valves. Köikidele tuli anda viina. Viin oli pulmalistel alati kaasas. Tökke juurest tagasi saatmist ei olnud.

33. Majja pääsemisel takistusi ei olnud.

34. Pruudi peitmist nüüd enam ei olnud.

35. Pruudi vanemate majast lahkumise puhul kiriku vöörmünder tegi

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

Landskap: Võrumaa, Estland Upptecknat av: H. Salu

Härad: Rõuge sn Adress:

Socken: Rõuge komm., Kaugu by Berättat av: Leon Michelson, 62 år

Uppteckningsår: 1949 Född år ..... i .....

vaimuliku palve. Siis jättis vanematega jumalaga. Tanutamine sündis ka vaimuliku talitusega.

37. Nädal pärast pulmi olid pärapütid, siis söödi-joodi ära köik, mis veel pulmast oli söödavat järele jäänud. See oli pruudi vanematekodus.

38. Pruut toodi ära sajaööl, selle juures olid köik pulmalised: pulmarong, peigmehe sugulased ja peigmees.

39. Pulma kutsuti sugulased, naabrid, tuttavad, noorpölve söbrad.

40. Pruudi isa ja peigmehe isa olid langud.

41. Pulma ajal vöis ka juhtuda, et peigmehe ja pruudi suguseltside vahel tuli tüli. Pruudil ja peigmehel olid kummalgi omad laulunaised - kaasikad. Pruudi kaasikad tegid peigmeest maha:

Tule välja emakene, kaasike, kaasike,
vaat´kas möni meeleline, kaasike.
Kas on toobril tugev vöi pangel paras

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

M.11653:132.

6

Landskap: Võrumaa, Estland Upptecknat av: H. Salu

Härad: Rõuge sn Adress:

Socken: Rõuge komm., Kaugu by Berättat av: Leon Michelson, 62 år

Upptecknings år: 1949 Född år ..... i .....

Ei küll ole toobril tugev,

ei küll ole pangil paras

Vastastikkune kaasitamine toimus pärast pruudi peigmehekoju viimist. Otsiti mokanaised, kes oskasid hästi laulda. Pärast kaasitamist viidi mölemad pooled sauna, siis lepiti ära. Viheldi kaasikad ära ja korras köik.

43. Väljanaermist ja vastastikku pilkamist esines ainult kaasitamise ajal.

44. Pulmaisa ülesandeks pulmas oli, et ta söitis peigmehega, oli temale kutsariks. Kui pruut ja peigmees söitsid koos, oli ta neile kutsariks. Muidu oli nagu iga teinegi pulmaline.

46. Pulmalaupäeval saadeti pulma 6-7 naela vöid, tapetud vasikas vöi puud jahu, pörsas vöi muud, kutsuti pulmakotiks. Hirmus moon toodi kokku.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

M.11653:133. 7

Landskap: Võrumaa, Estland — Upptecknat av: H. Salu

Härad: Rõuge sn — Adress:

Socken: Rõuge komm, Kaugu by — Berättat av: Leon Michelson, 62 a°r

Uppteckningsår: 1949 — Född år ..... i .....

47. Sellist kommet ei tuntud, et pruut oleks käinud külas kinke korjamas.

48. Pulmas toimus raha korjamine. Kauss oli lauää, sinna sisse pandi raha, kui viina joodi. Igaüks püüdis teist summa suurusega üle trumbata. Suguseltsid omavahel võistlesid. Oli ka muid kingitusi: möni kinkis vasika või pörsa, teine lehma.

49. Kirikust tulles oli võidu kihutamine. Peigmees ei ajanud, kihutasid pulmalised omavahel. Vanasti hobune olevat palunud: võta minult kapsaaia harimine ja pulmasöit üwa ää, sis võin elada möne aa! Kiideldi hobuse headuse pärast. Köik omavahel ajasid võidu, nii pruudi kui peigmehe sugulased.

50. Tüdrukutel olid patsid, naistel olid juuksed ümber pea. Naiste peakatteks oli tsiamaukene, s.o. tanu. See pandi pähe pulmaöhtul, enne seda lauldi pärg maha - "nüüd pruudi pärga punume..." Pruut andis

M. 11653: 134.

Landskap: Võrumaa, Estland — Upptecknat av: H. Salu — 8

Härad: Rõuge sn — Adress:

Socken: Rõuge komm., Kaugu by — Berättat av: Leon Michelson, 62 år

Uppteckningsår: 1949 — Född år ..... i .....

tsööri (? pärja) oma paremale söbrannale, ja tanu pandi pähe. Kui pulmas oli ka kiriku vöörmünder, siis tehti seda kiriklikult. Kui noorikul oli tanu peas, siis tüdrukud lükkasid nooriku naiste sekka.

51. Tanu panijaks oli peigmehe ema või möni muu lähem sugulane.

53. Kui pärg oli maha lauldud ja noorikul tanu peas, siis kes temalt esimese tantsu sai, see sai kindad. Kui peigmees oli tossikene, siis tantsis temaga esimeseks keegi teine ja sai kindad. Tavaliselt oli peigmees esimene tantsitaja.

Kaasikutele anti laulu eest linikud, suured vööd ümber.

54. Magama minekul erilisi kombeid ei olnud. Lahti ei riietatud. Paar tundi magati, siis hakati noorpaari üles laulma. Magama mindi ikka peigmehe kodus, s.o. noorpaari uues kodus.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

ACC. N:R M. 11653: 135.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Mingit kuulamist emne kosja Hiius ei olnud. Igaüks pidi ise selle selle asja klaariks saama.

Kosja minnes oli isamees kaasas. Selleks valiti mõni parem söber, mõni hea jutumees. Mindi ühe asja peale välja - kas otsiti mõnda noort looma. Oli hirv kadunud, et jäljed toovad siia. Või et oldi jahil ja üks lind olevat siia peitu tulnud. Nemad on siin ringi hulkunud, märgid näitavad, et siin see peab olema Kadunud oli kas noor mullikas, lind või hirv.

Selleks ajaks oli pruudi kodus tuttavad kokku kutsutud, oli teada, et tulevad. Näidati ette vööraid tüdrukuid, öige pruut oli peidus. Vöörad tüdrukud toodi ükshaaval ette: Kas see on kadunud lind? Isamees vaatas tüdrukud üle ja pidi need põlastavalt ära saatma: nii hull meie oma küll ei olnud, oli ilusam. Tulid uued, paar-kolm tükki vähemalt. Lõpuks toodi see öige välja. Isamees oli köiges teadlik, oli peigmehega kokku räägi-nud. Tüdruku käest küsiti ka, et kas tema on see, kes oli käest ära lipanud. Kui ütles jah, siis vöeti pudel lahti ja läks napsivõtmiseks.

Kosjaöhtul mindi Hiius ka õpetaja juurde nimesid üles panema. Mõnes kohas jäi see hiljemaks, teises kohas aga käidi kohe sama 1 päeval ära. Peigmees töi sel öhtul pruudi ka koju isa-emale näha.

ACC. N:R M. 11653:136.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Isa lubas siis ka pruudi juurde magama minna.

Kosjaöhtul isamees vöis ennem sisse minna, mönes kohas läksid korraga. Ma olin ise ka isameheks. Läksime selle jutuga, et noor hirv oli metsas. Lasksime teist, aga läks käest ära, jooksis siia. Kus toodi siis mitmeid tüdrukuid ette, et: kas on möni nende hulgast?

Järgmisel päeval peigmees viis pruudi oma koju. Kantslist höigati maha. See vöttis 3 nädalat aega.

Kirstumees oli see mees, kes pruudi vara ära töi. Pruutkirst viidi paar päeva enne pulmi peiu kodusse. See püüti salaja teha, see oli nagu kardetav teekond. Hiius ei tohtinud keegi mm seda näha. Halva ilmaga, hommikul vara vöi öhtul hilja oli selleks kohane aeg ja siis viidi pruudi vara ära.

Saadik tantsitas teisel pulmapäeval köik pulmarahva läbi. Pillimees virutas mängida, selle eest sai sokke-kindaid ja vöösid. Ölletoomine oli ka tema hoole all, et ei raisatud. Tantsitamist hakati pruudist peale.

Tanu pähepanemine oli teisel päeval. Siis algas tanu näitamine. Pruut pandi tooli peale istuma. See oli teisel pulmapäeval löuna- ja öhtusöögi vahel. Paremad napsipudelid toodi välja. Olid väikesed valgetest kaseraagudest luuad, väikesed visplid. Kui visati raha lauale, siis nende luudadega pühiti

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

raha kokku. Saadik oli see mees, kes pühkis rahad kokku. Raha visati lauale tanu näitamise eest. - Kui raha laualt otsa lõppes, siis öeldi: astuge ligi, andke raha! See tanunäitamine kestis paar tundi, nii kuidas raha oli. Inimesed olid vahetanud palju vaskraha selleks ajaks, pandi neid lauale. Rikkamad viskasid hõbedat ka. Kes raha viskas, sellele anti pudelist viina. Ja raha pühiti pühkmega luuaga pölle sisse. Iga kord pühiti raha kohe laualt ära. Kogu aeg pühkis, kas raha pandi või ei. Pruudil oli siis esimest korda tanu peas. Sajavanem oli ühes, pruuttüdrukud ja peiupoisid istusid ka laua taga. Raha oli pruudipeigmehe elu algamiseks.

Kõsjas käies võis mõnikord juhtuda, et kosilane tagasi saadeti. Kui tüdruk oli ümber mõtelnud. Kui vanemad püüdsid tüdrukut sundida mehele minema, siis võis küll mõnikord juhtuda, et tüdruk veel kosjaõhtul ära ütles. Pudelit lahti ei lastud võtta.

Villu korjamas. - Pruut viis kosjaviina, selle eest anti talle villu. Viin oli peene kaelaga pudelis, et palju korraga välja ei tuleks, kes rüüpab. Anti ainult üks lonks. See oli ennevanasti. Muhulased olid käinud siis terve Hiiumaa läbi. Hiius öeldi: istub nurgas nagu Muhu pruut, ei lähe enne ära kui midagi antakse. Pruudile anti kootud asju ka, sukki ja

ACC. N:R M. 11653:138.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ja kindaid. Lina anti ka, nupp linu. Lõugutatud linad olid nuustis, 4 - 5 peo, see oli nupp.

Pulmaaknaid ei tohtinud kinni panna, siis löödi aknad sisse. Pidi väljast näha olema. Tulid nugijad, neile anti ukse taga ölut. Köik öu oli rahvast täis, kes sisse vaatasid. Kui oli aken kaetud, siis visati akna katki. Käidi pulmi nugimas. Julgemad tulid sisse ka, tantsima. Mina olen ka mitmes kohas akna taga käinud.

Pruut jagas pulmas sokke-kindaid ja vöösid. Neid said peigmehe lähemad sugulased - isa-ema ja lähemad perekonnaliikmed. Pruut pidi andma peiu emale ka rätiku ja kleidiriide, olenes pruudi jõukusest. Midagi paremat kui teistele.

Kirikusse söitis pruut peigmehe körval. Sajavanamees oli ka kaasas. Sajavanamees söitis oma naisega ees.

Kirikust tulles oli kihutamine, nii et hobused olid vahul. Pruudid pidid kiiresti söitma. Vanaaasta öhtul oli ka suur kihutamine kirikust koju tulles: et saaks suvel tööd köige enne valmis.

Vanasti käidi ratsahobustega kirikus, see oli Hiius ka nii 1800 sees. Kirjanduses on ka sellest juttu.

Tökked. Uks töke tehti kindlasti pulmaliste poolt. See oli uhkesti ehitud värav. Möned viinahimulised panid ka tee kinni.

ACC. N:R M. 11653 : 139.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Siis pidid passid klaarid olema. Tökke tegijatele anti kas ölut või viina, lähkrist. Pruudile anti paar 10-15-liitrist lähkrit ölut kaasa.

Nädal pärast pulmi oli krantside maha tantsimine. Pulmatuba oli ehitud pärgadega ja nüüd võeti need maha. Valepruutide raha läks viina ostuks. Teisel pulmapäeval pandi üks koomiline paar kokku - kuub tagurpidi seljas ja köigiti ära moonutatud. Siis tehti läbi köik tanunätamine ja korjati uuesti raha. See raha läks viina ostmiseks, see joodi krantsid e mahatantsimise juures ära. Siis olid koos lähemad pulmalised ja noor-rahvas. Neile nimetati, kutsuti. Uks öö tööd tantsu ja käristati siis lipud maha.

Toitu Hiius pulma kaasa ei viidud.

ACC. N:R M. 11653 : 140.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1. Peiu vanemad käisid kuulmas ja noorte vanemad rääkisid enne omavahel. Isa-ema vaatasid poisile tüdruku enne valmis. Siis ütlesid poisile: mine too see ära! Vanad eided käisid ka vahelt rääkimas, et: see ei kölba, võta see! - Peiu vanemad vaatasid, kui oli rikas talu-perepoeg, siis pidi naiseks võtma ka jõuka tüdruku. Pidi selle võtma, kes vanematele meeldis. Poisil endal oli siis vähe ütelda.

2. Kosjas käis peiu isa kaasas. Aga mõnikord oli nii, et poiss vaatas ühe tuttava abielumehe. Sellega mindi koos. Alguses peig ei läinud tuppa, ninamees läks üksi. Seal oli oma jutt, igaüks valis vastavalt olukorrale ja oskusele. Mul üks öde abiellus metsavahiga. Ninamees rääkis, et neil olevat metsast üks puu ära varastatud, kuhu see sai? Harilikult räägiti, et üks lind on kadunud. Minu mehel, kui mulle kosja tuldi, oli kaasas üks algkoolijuhataja. See tuli küsis, k kas öömaja saab? - Harilikult öeldi ette, kui kosilane pidi tulema, siis oli teada ka, milles asi seisab. Valmistati ette, nagu päris pulmad oleksid olnud. - Tuldi lindu otsima, nagu jahil oleks lind siia lennanud. Kui jutt sobis, siis kutsuti tütarlaps peidust välja, näidati: kas on see lind? Ninamees ütleb, et tema täpselt ei tea. Aga mul on teine mees ka kaasas. Kutsuti peigmees õuest tuppa. Kui see tüdruku omaks tun-

ACC. N:R M. 11653 : 141,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

nistas, siis võeti muud kui pudelid lahti. Pudelid olid ninamehe käes. Olenes sellest ka, mitu pudelit oli. Kui oli rohkem, siis oli mõni peiu enda käes ka.

Tüdruk oli esiteks kusagil kärvaltoas, oli ette teada, et tullakse. Viimasel ajal tuldi kosja ratastega. Vanasti talvel söideti saaniga, hobusel aisakellad peal. Kosja tuli ikka kaks meest. Aisakell pandi esiteks kinni, et ei köliseks. Taheti tulla nagu salaja. Kui pruudi värava ligi jõuti, siis lasti lahti. - Teisi tüdrukuid kosja ajal pruudi koju ei kutsutud. Kui oli juba valla majas registreerimas käidud, siis pruut kutsus külalisi ka enda poole.

Kosilase tagasilükkamist juhtus ka. Oli ka seda, et pruudile lubas kosilane tulla, aga ei tulnud. Kui kosilane tagasi saadeti, siis viinapudelit lahti ei võetud. See oli harilikult siis, kui tüdruk oli küll ette öelnud, et tema ei tule, aga poiss söitis ikka kosja. Ninamees küsis pruudi käest: kas võib pudeli lahti võtta? Siis pruudi loa peale võeti viinapudel lahti. Sellega olid kosjad vastu võetud.

Kosja ajal peig töi pruudile kinke, kas kleidiriide. Kes rikkam oli töi mõne parema asja. Pruut andis peiule kas omakootud kindad või sokid, või oli ömmeldud midagi - kampsuni või vesti. Kõige harilikum oli, et et andis kindad-sokid.

ACC. N:R M. 11653:142.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kui pruut läks esimest korda peiu koju, siis pidi ka viima kingitusi. Peiu ödedele-vendadele viidi siis, kui neid ei olnud palju. Peiu isale-emale viidi alati midagi. See oli peale registreerimist, kui oli vallamajas käidud. Siis pruut läks kingitustega peiu koju. Köige tavalisemad kingitused olid sokid-kindad.

Kihlasörmus anti siis, kui olid vallamaja seina peal. Laulatuse-sörmus anti öpetaja kätte, see pani sörme.

6. Ömblus- ja kudumistööd. Pruut pidi tegema peiu isale-emale ja teistele kingitusi. Kui mönel ei olnud veime-vakka, siis öeldi: vaene pruut, tal ei ole midagi! Abilisi tal tööl ei käinud, kui vahest ehk öed. Taheti salaja teha, keegi ei tohtinud teada saada. Veimevaka jagas pruut ise pulma ajal välja. See oli pruutlaegas. Peigmehe juurde viidi see nädal enne pulmi, peig pidi ise käima ära viimas. Tal pidi olema pudel viina kaasas, et aidatakse laegas peale tösta. Kui viina ei olnud, siis pidi üksi peale töstma.

Kingituste jagamine pulmas. Pruut jagas ise kingid välja, kingid olid vaka sees. Pruut ja peig istusid laua taga. Köige enne said kingitusi peiu isa ja ema, siis anti teistele nii kuidas jatkus. Kingitusteks olid sukad-kindad, möni ömmeldud asi, vööd teapätid ("muhu mätid") ja tanud. Enamas-

ACC. N:R M. 11653 : 143.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ti olid kingitusteks kirjud kindad.

Rahakorjamine. Pruudile käidi sama vakaga, pruutlaekaga, raha korjamas. Keegi pruudi poolt sugulane hakkas sellega ringi käima. Anti raha või mis kellelgi kaasas oli. Hilisemal ajal anti kingitused salaja, aga vanasti oli köik avalikult. Vanaisa ja vanaema on sellest jutustanud.

Rahakorjamine toimus järgmisel päeval, siis oli kohtumöistmine. Pruut ja peig toodi kohtu ette, kaks kohtunikku istusid laua taga. See oli tihti vanades pulmades nii. Ma olin 12 aastat vana, kui nägin ühte niisugust pulma. Hakati arutama, kuidas pruudi ja peiu pulmaöö on möödunud. Mölemalt küsiti, kohtunikud küsisid. Kui oli köik see jutt ära kuulatud, siis rääkisid advokaadid. Pruudil ja peiul olid mölemal advokaadid. Uks pool jäi süüdlaseks, enamasti peig. Kui oli pruut öigeks möistetud, siis pruudi kaitsja pani raha lauale ja ütles: pruudi vöit! Siis pidid selle järele peiu pulmalised ka raha lauale panema. Need ütlesid jälle: peiu vöit! Tähtis oli, et "pruudi vöit" peale jäi, et pruudi poolt raha paneja oleks viimane. Raha pandi lauale eraldi. Siis loeti mölemad rahasummad üle.

ACC. N:R M. 11653:144.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Raha oli pandud eraldi, siis loeti, kui palju kummaski hunnikus oli. Peiu raha jäi "kohtukulude katteks", ta pidi ostma selle eest viina. Pruudi raha pandi hääletusele, mis sellega teha. Tavaliselt anti kiriku heaks. See oli umbes 15 aasta eest, varem ehk tarvitati ka muuks otstarbeks.

Uks pühapäev peale pulmi (nädala pärast) joodi pulma liiku. Siis joodi see viin ära, mis peigmehele kogutud raha eest osteti.

Kirikusse minnes istusid pruut ja peigmees kõrvuti sama hobuse peal, kutsar oli kolmandaks. Vanemal ajal vist olid eraldi. Kirikust tulles oli hobustega võidu ajamine.

Pruudi peitmisest ei tea.

12. Tökked. Külanoored, kes ei olnud pulma kutsutud, tegid tökked tee peale, tahtsid viina saada. Peeti hobused kinni, kui pulmarong tuli, siis kutsar (nenamees) pidi viina andma. Uks poistest oli valves väljas. Kus oli tee peal kitsas koht, pandi mingi puu üle tee. Auväravate vahele pandi ka puud ette. Auväravad tehti niisamuti tee peale.

Õueväravad kodus olid ka kinni pandud ja tee peal olid tökked. Õueväravate kinni panijad olid kodused pulmalised.

Luurajad e. eelkäijad tulid eel ja vaatasid, kas teed on lahti. Need, kui leidsid, et pruudile on tee kinni pandud, otsisid teise tee, läksid metsast ringi läbi. Need

ACC. N:R M. 11653 : 145.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

olid luurajad, keda välja saadeti teed vaatama.

13. Kui oli kahe otsaga pulm, siis koguneti kahel pool - pruudi pulmalised pruudi isakodus ja peigmehe omad peigmehe kodus. Kui pulmalised kokku tulid, pruudi poolt peigmehe koju, siis vastuvõtjad küsisid lauluga: miks te meile tulite? jne. Sõnu ei mäleta.

14. Pulma võeti kaasa toitu mõnel pool mujal, Kihelkonnas seda kommet ei olnud. Mustjalas küll viidi toitu pulma kaasa. Viidi liha ja leiba - rukkileib kotiga seljas - jahu, tangu jne.

15. Pruut villu korjamas. Pruut käis viinaga külas ringi. Alati oli ikka viinapudel kaasas. Keegi ei tohtinud muidu viina võtta, kui pidi andma midagi. Tavaliselt anti villu. Öeldi: pruut käib villu vastutamas. (Ka muudel puhkudel käidi "vastutamas": kui endal ei olnud õlgi, siis käidi viinaga sügisel külas õlgi vastutamas. Või jälle kartuleid vastutamas, kui endal ei olnud kartuleid.) Kas pruut käis üksi või kahekesi, ei tea.

Nooriku tanu. Tanu pandi siis pähe, kui läks kirikusse. Peigmees pidi pulmaöösi kell 12 pruudi pärja ära võtma.

ACC. N:R M. 11653:146.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kärdla vallas oli veel kombeks, et tütarlapsed kandsid peiu tuppa. Kui pruudid koju tulid (kui pulmarong kirikust tuli), olid toolid ehitud. Pruut istus ühe tooli peale ja peig teise peale. Tütarlapsed kandsid peiu tuppa, poisid pruudi (?). Kanti käte peal tuppa. Siis hakati tervist jooma.

Valtspruut. Kaltsudest punuti mees, tehti valtspruutide laulatus. See oli pulmanaljaks. See oli nii, et üks naisterahvas tegi enda peiuks ja üks mees pruudiks. Siis üks hambamees laulatas nad paari. Mõne tunni pärast oli siis beebi ristimine, oli kaltsudest tehtud nukk.

Pruudipärg. Mängiti ringmängu, pruut ringi keskel. Pruudil oli pärg peas, lauldakse: Me pruudi pärga punume. Silmad on pruudil kinni seotud, käib ringi keskel. Kui laul on lõppenud, jäävad kõik seisma. Pruut läheb pimesi kellegi juurde, võtab oma pärja ja paneb kellegi pähe, ühele tütarlapsele. Seati harilikult ikka nii, et pani pärja mõne pruuttüdruku pähe. See peab saama siis järgmisel aastal mehele. Peiu mütsiga tehakse niisamuti.

Neid vanu rahvakombeid tehti ka nüüd uuemal ajal.

Pruudid tulevad. Kui pruudid kirikust tulevad, on luurajad väljas. Need teatavad: pulmarong tuleb. Siis teati valmis olla. Kodune rahvas kogunes siis väravasse, igaüks hakkas oma tööd tegema. Nii tehti isegi talve ajal.

ACC. N:R M. 11653 : 147.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Möni rakendas hobust, kes raius, kes ketras. Ketrajad olid ikka vanemad naised, vokk oli öues, kas või lumehanges. Hobune ja vanker olid ka seal, nii et võis hobust rakendada nagu see tavaliselt käis. Mönel oli tükk puud ja raius kirvega seda. Uks jahvatas kohvi. Köik need mõõm vigurid tehti värava ees. Värav oli kinni pandud. Köik pidid saama viina enne kui pruudid õue lasti. (Pruudid = peig ja pruut teiste külalistega. Suurem osa pulmalisi laulatusel ei käinud.)

Tehti veel valts pruudid, kes hakkasid ise tuppa minema. Öige peig ja pruut olid tökke taga. Uks eideke, 80 aastat vana, pandi pruudiks. Temale peig ka, et lähevad ise tuppa. Ninamees pidi välja tulema ja viina andma, muidu ei saa teed lahti.

Vanasti tuli ette, et kositi kapäris vööraid. Nägid ehk teienteist kirikus, järgmisel pühapäeval läks kosja. Olid päris vöörad.

Omavahel sugulasi meie külas palju ei olnud. Naised toodi kaugemalt, minu ema näit. 20 km tagant.

Abiellumise asjas oli otsustav söna ütelda vanematel. Sugulased ka ikka rääkisid vahele, kui oli midagi laita. Ja vanad eided käisid teotamas. Seda ei pandud palju tähele. Vanakuri kulutab seitse paari saapaid abiellujate vahel.

ACC. N:R M. 11653 : 148.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Minu vanaema ütles ikka: mis see kurameerimine tähendab? Tema läks talusse suiliseks, suvi sai mööda - jäi talveks ka. Teine kevade poiss ütles: läheme nüüd vallamajasse!

Põllelappimise komme oli ka Hiius. Öeldi pruudi põlles auk sees olevat. Pidi rahaga lappima.

ACC. N:R M. 11653: 149.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kontvööraid kutsuti Mustjalas koeraköpalised. Mustjalas ja Kärdlas oli palju niisugust akende taga käimist.

Pruudi poolt oli pruudi ema laulatuse juures.